

Fekete-fehér kérdés, piros-kék vita

A fegyvertartás szigorításának kérdésköre az Egyesült Államokban

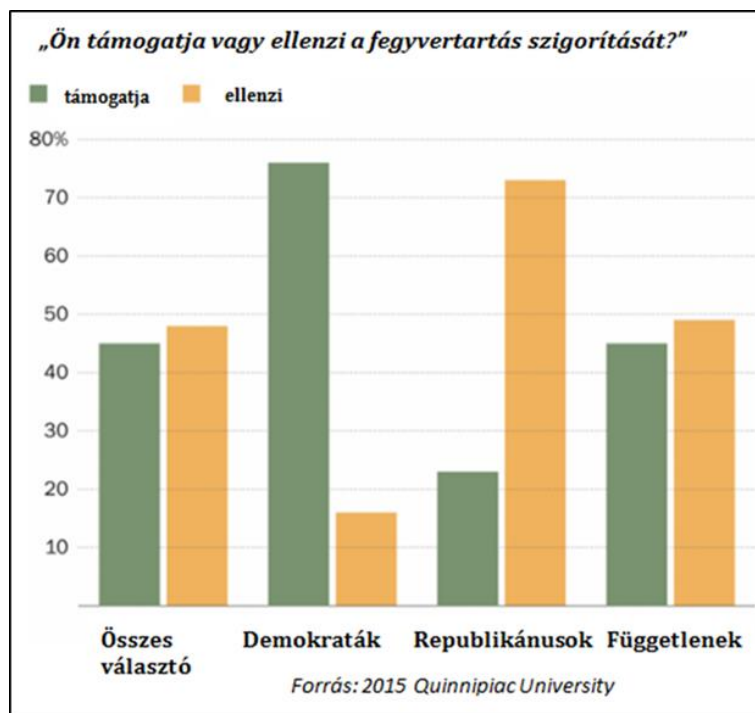
A messze a világ legnagyobb arányú fegyverbirtoklási rátájával rendelkező Egyesült Államokban újra és újra napirendre kerül a fegyvertartás szigorításának kérdése. Legyen egy fegyver okozta, egy gyermek életébe kerülő baleset vagy egy tömeggyilkosság, azt a szigorításpártiak biztosan saját meggyőződésük igazolásaként értelmezik. A politika pedig sajnálatos módon nem kíván túllépni a kérdés fekete-fehér ábrázolásán, még ma is egyrészt „a fegyver veszélyes” típusú érvek, másrészt az amerikai szabadságjogok védelme szolgáltatja a végletesen leegyszerűsített érvek talapzatát.

Megeri tehát a kutakodást (ami a média, a kutatóintézetek stb. finanszírozásból adódó elfogultsága miatt egyáltalán nem egyszerű), a kérdés ugyanis igen összetett. Mindenekelőtt igyekeznünk kell megérteni az amerikai kultúrát, annak részeként a fegyvertartás hagyományát, egyben az alapító atyák és az alkotmány tiszteletét is. A fegyvertartás korlátozását ellenők az alkotmány II. kiegészítéséhez nyúlnak, de már maga a szöveg más-más interpretációja is a vita egyik régi kulcskérdése. *„Mivel egy jól szervezett milícia szükséges a szabad állam biztonsága szempontjából, nem lehet a népnek a fegyverek birtoklásához és viseléséhez való jogát csorbítani.”* A kiegészítés 1791-es, a függetlenségi háború egyenes következménye, a britek elleni sikeres küzdelmet a kolonisták a fegyverekhez való hozzáférés nélkül nem tudták volna kivívni, persze nem szabad elfelejtenünk azt sem, hogy a fegyvertartás már ez idő tájt is hagyományokkal bírt a 13 gyarmaton. Az alkotmány-kiegészítés által megalapozott szabadságjog, valamint az önvédelemhez és a tulajdon védelméhez való jogok a vita frontvonalában állnak a konzervatív oldalon, az ellenérdekelték velük szemben a kiegészítésben annak megírásakor aktuális vonatkozását, az államok milíciák létrehozásához való jogát hangsúlyozzák (a brit korona okozta tapasztalatoknak köszönhetően az államok katonai védelmüket nem kívánták saját kezükből kiadni). A vita persze nem a fegyverviselés betiltásáról szól, csupán a szigorításról, ami erre alapozva a szigorításpártiak szerint nem is jelentheti a kiegészítés megsértését, ráadásul a

kiegészítés óta tömérdek korlátozást vetettek papírra, amit egyesek egyenesen a fegyvertarás korlátozásának hagyományaként értékelnek.

De hagyjuk inkább az értelmezési kérdéseket a jogászokra és keressük a vita valódi kérdésére a választ: több vagy kevesebb fegyverrel nőne az áldozatok száma? A szigorításpártiak a fegyver általi gyilkosságok magas arányát emelik ki, ami nyilvánvalóan összefügg a fegyvertartás igen magas arányával. 2015-ben az amerikai háztartások 41%-a rendelkezett legalább egy fegyverrel. Az Államokat Jemen, illetve Svájc követi a fegyverbirtoklási statisztikában, az összehasonlítást azonban a hivatalosan állami tulajdonban lévő, valójában magánszemély által birtokolt fegyverek száma pl. Svájc vagy Izrael esetében torzítja (Svájcban a kötelező sorkatonai kiképzést követően megtartják a fegyvert), míg a fegyver által okozott halálozások számarányát többek között az öngyilkosságok száma is módosítja, mégpedig a szigorításpártiak számára kedvező irányban. A fegyver okozta halálozás azonban önmagában kevés a kérdés eldöntéséhez, hiszen a fegyver általi önvédelem, akár közösség védelmének mértéke szintén a vita meghatározó tényezője. Egyes adatok szerint évente kb. 760 ezer önvédelmi használatra kerül sor az Államokban, ami talán az egyik legsarkalatosabb érv a republikánusok kezében.

A legutóbbi, több mint 50 áldozatot követelő terrortámadás ismét előhozta a vitát, Obama pedig nyomban a fegyvert vásárlók háttérelőrzésének szigorítását sürgette. Többek között Omar Mateen, az eset elkövetője, illetve a korábbi komolyabb esetek tettesei is kivétel nélkül átmentek az ellenőrzésen. Obama Szenátuson elbukott javaslata többek között arra irányult volna, hogy az ún. „gun show loophole”-t bezárja, vagyis a nem kereskedelmi tevékenységnek minősülő, a háttérelőrzést és regisztrációt nélkülöző, két magánszemély közötti adás-vétel lehetőségét szigorítsa. Egy 2013-as kutatás szerint az amerikaiak 91%-a egyébként támogatja az univerzális háttérelőrzést (minden egyes vásárló ellenőrzését és minden tranzakció rögzítését), még az 1871-ben, a fegyverviseléshez való jog védelmében létrejött NRA, az Amerikai Nemzeti Fegyverszövetség tagjainak 74%-a is.

A szigorítást ellenzők szerint azonban a bűnözők illegális úton is hozzájutnak a fegyverhez, vagyis a megszerzés ésszerűtlen korlátozása csupán a tisztességes polgárokat hozza nehéz helyzetbe. Számos vérengzésre az államonként eltérően szabályozott fegyvermentes zónában, iskolákban, kocsmákban, szórakozóhelyeken került sor, hasonlóan az orlandói tömeggyilkos esetéhez. A szigorítást ellenzők szerint ezek kiemelten veszélyes zónákká váltak a fegyver kitiltásával, az önvédelem lehetőségének megszüntetésével. Sokan az orlandói eset után is feltették a kérdés: vajon megelőzhető lett volna ennyi ember halála? Egy biztos, sok példát találunk, mikor bizony a fegyver életet mentett, illetve mikor feltételezhetően életet menthetett volna. A fegyveres őr által védett fegyvermentes zónák sem nyújtanak megfelelő védelmet a szigorítást ellenzők szerint, hiszen az elkövetők első dolga az őrök kiiktatása, ahogyan az a Charlie Hebdo elleni merénylet esetében is történt.

Az esélyeket egyes esetekben legalábbis igyekszik kiegyenlíteni a fegyver, nem csupán egy fegyverbirtokló elkövetővel, de egy nő vagy gyermek fegyvertelen elkövetőjével szemben is. Na de ne tegyünk úgy, mintha nem lenne racionális, hogy egy alkoholt árusító szórakozóhelyen ne legyenek a részben minden bizonnyal ittas polgárok felfegyverkezve. Maga az NRA egyik magas rangú tisztségviselője is hasonlóan nyilatkozott a kérdésben. A hatalmas lobbierővel bíró NRA a múlt hónapban beállt Donald Trump republikánus elnökjelölt mögé, aki korábban is a fegyverszigorítás ellenzőinek táborát gyarapította, de bizonyos taktikai fegyverek birtoklásának korlátozása mellett tette le voksát.

Egy 2013-as rabok között végzett kutatás szerint 56%-uk nem támadta volna meg áldozatát, ha tud róla, hogy az rendelkezik fegyverrel, azaz megkérdőjelezhetetlenül preventív jelleggel is bír a fegyverbirtoklás. Az utóbbi években egyébként csökkent a szigorítást, míg megnövekedett a szabadságjogot fontosabban ítélok aránya, így mára majd fele-fele arányban oszlik meg a kérdésben az amerikai társadalom. A republikánus és a demokrata szavazók persze ellentétes irányba húznak, míg a függetlenek erősen megosztottak a kérdésben.

Valahol tehát mindkét félnek igaza van, az állam nem engedheti meg, hogy bárki, bármilyen mentális háttérrel és bűnlajstrommal gépkarabéllyal a kézben rohangáljon az utcákon, szükség van a megfelelő háttérellenőrzésre, a kockázatok lehető leghatékonyabb kiszűrésére, akár a fegyverek típusának komolyabb szigorítására is. Mindemellett azonban tiszteletben kell tartani az amerikai kultúrát, az állampolgárok biztonságérzetét, önvédelmükhöz, tulajdonuk védelméhez való alkotmányos jogait.

A terrorizmus európai és amerikai növekedésével a fegyvertartás különböző kérdései minduntalan napirendre fognak kerülni, kérdés persze, hogy a szigorításpárti demokraták élükön Clintonnal vagy az ellenző republikánusok Trumppal vehetik át az Államok irányítását november 8-án. Bár Európa kultúrája alapvetően tér el a fegyvertartási hagyományokkal rendelkező államtól, a biztonságérzet fokozott csökkenése még a kontinensen is előtérbe tolhatja a fegyvertartás kérdéskörét. A fegyverbirtokláshoz való jog mögött megbúvó elv, miszerint az állam nem képes megvédeni állampolgárait, így maguknak kell gondoskodniuk biztonságukról európai szemmel nyomasztó képet fest egy társadalom állapotáról, a menekültáradat intenzitásának gyengülése híján azonban sajnálatos módon számunkra is mindez egyre érthetőbbé és egyre valószínűsőbbá válik.

Sikos Ágnes

E-mail: info@iranytuintezet.hu

Honlap: www.iranytuintezet.hu

Blog: www.iranytuintezet.blog.hu

www.facebook.com/iranytuintezet

Telefon: +36-1-700-0760

Fax: +36-1-700-0770